

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
ח'תם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 921

מסכת בבא מציעא קי"א - קי"ז ♦ אהלות ט"ו, ד' - ט"ו, ח'

בס"ד, י"ז טבת תשע"ז

השבוע בגליון

- ◆ נגיעה בידו של מת נכרי - סגולה לחולי מסוכן
- ◆ קיום מצוות לולב בצינוק מטונף
- ◆ ההבדל בין מצוות לולב למצוות הפרשת תרומה
- ◆ הנאה ממעשה ניסים
- ◆ אסור ליהנות מן הנס

◆ מדוע התחרט הנודע ביהודה על פסק הלכה שנתן?

- ◆ החייט שתפר חליפה לעצמו
- ◆ ספר תורה ממושכן שנתרם לבית הכנסת
- ◆ משכון על שולחן ליל הסדר
- ◆ מי קבר את רבינו הראב"ד?
- ◆ כניסה לחדרו של מת נכרי

דבר העורך

מדוע נרעש תלמידו של ה"חתם סופר"?

הגאון רבי משה סופר זצ"ל, הלא הוא החתם סופר, זכה להעמיד תלמידים שגדלו ועלו בתורה, עד שהיו לתלמידי חכמים מובהקים שכיהנו כרבנים חשובים ברחבי הונגריה וגם מחוצה לה. תלמידיו של החתם סופר העריצוהו וכיבדוהו עד מאד, ובכל בעיה או שאלה שנקרתה בפניהם היו מתייעצים עם מורם הגדול. מלבד זאת היו התלמידים מתכתבים עם רבם, ובאגרותיהם הם העלו נידונים הלכתיים רבים שהתעוררו להם במהלך לימודם תוך בקשת חוות דעתו.

כך נהג גם הגאון רבי מאיר אש זצ"ל, מגדולי תלמידי של החתם סופר, שכיהן כרב ואב"ד העיר אונגוואר, אשר העריץ את רבו עד מאד, וגם זכה ממנו ליחס של חיבה והערכה.

ויהי היום וסערה התרגשה בפתח חדרו של גדול הדור. על מפתן חדרו של החתם סופר ניצב הגאון רבי מאיר אש, כשהוא נרעש ונרגש וממראה פניו ניתן היה לראות כי דבר מה מסעיר בוער בקרבו. אותה שעה, שעת צהרים, החתם סופר הניח קמעה את ראשו כדי לאגור כוחות לקראת המשך יומו העמוס בתורה ובעבודה. בנו של החתם סופר, הגאון רבי שמעון סופר, שחש בסערת הנפש שהגאון רבי מאיר אש היה נתון בה, ניגש אליו וביקש לברר על מה ולמה רוחו הומיה.

דף קיב/א בל תלין

החייט שתפר חליפה לעצמו

בסוגייתנו מבוארת מצוות התורה לפרוע את שכר הפועל בתום העונה שבה סיים את עבודתו. היינו, בעל הבית של פועל שסיים לעבוד לפנות ערב, צריך לשלם את שכרו עד השקיעה, ופועל שסיים לעבוד לפנות בוקר, מעבידו צריך לשלם את משכורתו בזריחה (ערוך השולחן חו"מ סי' של"ט), שנאמר (דברים כד/ט) "ביומו תתן שכרו", ואילו מעביד שאינו מקיים מצווה זו, עובר על איסור (ויקרא יט/ג) "לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר".

סוגייתנו גם דנה, אם איסור "בל תלין" נאמר דווקא לגבי פועל, או גם לגבי אומן שקיבל חפץ מאדם כדי להשביחו, וכגון, המוסר בד לחייט שיעשה ממנו חליפה. למסקנת הגמרא, גם המעכב את שכרו של האומן עובר על איסור "בל תלין", וכך נפסק להלכה (שולחן ערוך חו"מ סי' של"ט סעי' ו, עיי' סמ"ע שם ס"ק י"ב ובש"ך שם ס"ק א').

מעשה ביהודי יקר שהתגורר בעיר לבוב שבפולין וליבו נכמר עליו למראה החייט האומלל שתפר חליפות לשועי העיר והוא בעצמו היך בבלויי סחבות. ביום מן הימים רכש היהודי בד מהודר, פנה עמו אל החייט וסיכם עמו שיתפור עבורו חליפה משובחת מן הבד, כאשר כוונתו היתה להעניק את החליפה לחייט עם סיום העבודה. אלא, שכאשר החייט סיים את מלאכתו, לא היו בידיו די מזומנים כדי לשלם את שכרו, והיהודי טוב הלב הסתפק האם גם במקרה זה הוא עובר על איסור "בל תלין". הגאון רבי יוסף שאול הלוי נתנזון זצ"ל, בעל השואל ומשיב הכריע, כי אינו עובר על איסור, ולאחר שהביא לכך מספר ראיות, הוא אף סומך את דבריו בדרוש נאה על דברי הפסוק "לא תלין פעולת שכיר".

רבים מן המפרשים התקשו בלשון הפסוק, הרי האיסור הוא להלין את שכרו של הפועל ואם כן, מדוע לא נקטה התורה בלשון "לא תלין שכר שכיר"? אלא, מבאר ה"שואל ומשיב", כאשר אנו נוטלים כלי שתוקן על ידי אומן, למעשה אנו נוטלים ממנו את "פעולתו" שפעל בכלי. על כך מזהירה התורה, ש"פעולת" השכיר, היינו החפץ, לא ילון ברשותנו ללא תשלום שכרו, משום שבכך נחשב בעל הכלי כאילו עשק את האומן, שנטל את פעולתו ולא שילם עליה. מעתה, מאחר שבנידון שלפנינו, החליפה המוגמרת נמצאת אצל החייט, שהוא בעצם גם בעליה ללא ידיעתו, ודאי שאין המזמין נחשב כמי שעושק את החייט...

אמנם, הגאון רבי יעקב בלוי זצ"ל (פתחי חושן ה' שכירות פ"ט סעי' כ"ד) מצוין, כי לאחר עיונו בספרי הפוסקים לא נמצא בהם חילוק זה שכתב בעל ה"שואל ומשיב" ומדבריהם עולה, כי כל המשנה את שכרו של הפועל עובר על איסור "בל תלין".

צעילוי נשמת

הר"ד **יהודה לקס** ז"ל
ב"ר שלום ומלכה ז"ל נלב"ע כ"ב בטבת תשס"א
תנצב"ה

הונצח ע"י זוג' מרת **חנה לקס** תח"ל - גבעת שמואל
ויילדיו: **לקס** - שוהם, **נ. לקס** - יד בנימין, **ד. קליין**, **מ. בוקובזה** - גב"ש

צעילוי נשמת

ר' **משה איסר פינקלשטיין** ז"ל
ב"ר חיים יוסף יצחק ז"ל נלב"ע י"ח טבת התשע"ג
תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **זיסל אוסלקה** ע"ה ב"ר פנחס יוסף הלוי ז"ל
נלב"ע י"ח בטבת תשס"א **תנצב"ה**

הונצחה ע"י חתנה ובתה ידידינו הר"ד **שלמה לוי** ה"ו זוג' מרת **עדינה** תח"ל וב"ב - תל אביב

נר ה'
נשמת
אדם

דף ק"ג/א המלוה את חברו

ספר תורה ממושכן שנתרם לבית הכנסת

משנתנו עוסקת בהלכות הקשורות למשכון שגובים מהלווה אחר שלא פרע את חובו ואומרת, שיש להחזיר ללווה את החפץ בעת שהוא זקוק לו, כגון, כרית שניטלה כמשכון יש להשיבה בלילה, משום שהלווה זקוק לה לשנתו וכדומה. לעומת זאת, כרית שניתנה כמשכון **בשעת ההלוואה**, אין המלווה צריך להשיבה בכל לילה לבית הלווה, שהרי הלה נתנה מדעתו ובהסכמה מלאה (קיד/ב). כמו כן, ישנן הלכות נוספות המובאות בסוגייתנו שמתייחסות למשכון שנגבה לאחר ההלוואה בלבד ואינן נוהגות במשכון שניתן על ידי הלווה בשעת ההלוואה.

עם זאת, הלכה אחת ישנה שנוהגת בכל המשכונות, והיא, שאין המלווה רשאי למכור לבדו את המשכון וליטול לעצמו את דמיו עבור החוב, אלא, עליו להניח את המשכון לפני בית הדין שישומו את ערכו. ואילו מלווה שלא נהג כן אלא מכר בעצמו את המשכון, מכירתו בטלה, אף אם לא טעה בשומת החפץ (תשובות הרא"ש וכן נפסק בשולחן ערוך ח"מ סי' ע"ג סעי' ט"ו).

מלווה שחשב את עצמו לפקח ובר סמכא, פעל שלא לפי ההלכה וכמעט כרה לעצמו בור שלתוכו נפל. היה זה כאשר יהודי לווה כסף מחבירו, וכאשר עבר זמן הפירעון ולא היה בידו ממון כדי לפרוע את חובו, הוא משכן ספר תורה עתיק ביד המלווה. לימים, הסתבך הלווה בפלילים ונגזר דינו להחבש שנים ארוכות בבית הסוהר. המלווה שהיה בטוח כי זכותו לנהוג בספר התורה כטוב בעיניו, תרם אותו בנדיבותו הרבה לבית כנסת שבעיר קרעמז ובקול צהלה ורינה הכניסו ברוב עם לארון הקודש.

שמונה שנים קשות חלפו על הלווה בבית הסוהר, וכאשר השתחרר מכלאו, פנה לתומו לבית המלווה כדי לפרוע את החוב ולקבל לידיו בחזרה את ספר התורה שכה יקר ללבו. לתדהמתו התבשר הלווה, כי ספר התורה נתרם לפני שנים אחדות לקהילה מכובדת וכבר אינו שלו. הלווה סירב לקבל עליו את הדין ופנה אל רבי יהודה אסאד שהפך את הקערה על פיה (שו"ת יהודה יעלה יו"ד סי' רפ"ג).

ראשית, קבע הגאון, המלווה הקדיש את ספר התורה שלא על פי דין, שהרי אין בסמכותו להעביר את הבעלות על ספר התורה בלא שהעמידו לפני בית דין שישומו את ערכו, ולפיכך, ההקדשה בטלה ומבוטלת, ועל גבאי בית הכנסת להחזיר את ספר התורה לאלתר לידי בעליו.

בנוסף לכך, לדעת פוסקים רבים הלווה אף פטור מהחזר החוב! משום שבעצם מעשהו הוכיח המלווה שהוא התיימשך מן החוב, והגם שהנחתו התבררה למפרע כשגויה, אך לאחר שהתיימשך מן החוב שוב אין הלווה חייב לפרוע. אמנם, לבסוף הכריע רבי יהודה אסאד כדעת ה"חכם צבי" (שו"ת סי' קמ"ד) הסובר שאין ייאוש על חוב, ולפיכך, על הלווה לפרוע את חובו (ע"ע שולחן ערוך סי' קס"ג סעי' ג' ובקצות החושן שם ס"א). [בבית מדרשו העירוני שיש לעיין בדברי בעל יהודה יעלה שכתב כי לדעת רוב הפוסקים נחשב המלווה כמי שהתיימשך מן החוב. שכן, יאוש חל כאשר בעל החפץ סבור שהחפץ אבוד ממנו. לעומת זאת, מלווה זה, לדעתו, גבה את חובו על ידי ספר התורה ומעולם לא התיימשך ממנו ואם כן גם לא פקע חובו].

משכון על שולחן ליל הסדר: מעניין לציין את מנהגו של המהר"ל (הובא במשנה ברורה סי' תע"ב ס"ק ו'), שאף שנמנע משימוש כל שהוא במשכונות שהופקדו ברשותו על ידי נכרים, בהגיע ליל הסדר היה מניח את היפים שבהם על שולחן מיוחד כדי לשמוח בראייתם.

דף קיד/ב קבריהן של נכרים אין מטמאין

מי קבר את רבינו הראב"ד

בסוגייתנו מסופר, שרבה בר אבוחה פגש את אליהו הנביא בבית הקברות של נכרים ושאלו, הרי כהן אתה ואסור לך לשהות בבית הקברות? השיב לו אליהו הנביא זכור לטוב, שרבי שמעון בר יוחאי כבר פסק שקבריהם של נכרים אינם מטמאים.

כניסה לחדרו של מת נכרי: אכן, הרמב"ם (הל' טומאת מת פ"א הל' י"ג) פוסק: **"ואין העכו"ם מטמא באהל** ודבר זה קבלה הוא". כלומר, אמנם אסור ליגע במת נכרי, אך המאהיל עליו אינו נטמא בטומאת אהל. ומבאר ה"כסף משנה", שהרמב"ם למד הלכה זו מדברי אליהו הנביא בסוגייתנו שפסק, שקברי נכרים אינם מטמאים. אולם, בעלי התוספות בסוגייתנו (ד"ה "מהו שיסדרו") חולקים וסוברים, כי אליהו הנביא לא התכוון לומר שהלכה כרבי שמעון בר יוחאי, ומטעמים שונים הוא ענה כן לרבה בר אבוחה. לפיכך, סוברים בעלי התוספות **שקברי עכו"ם מטמאים גם באהל** (ע"ע הגהות מימוניות שם, בשם ספר יראים). להלכה, כתב השולחן ערוך (יו"ד סי' שע"ב סעי' ב') שנכון להחמיר כדעת בעלי התוספות.

האם איסור זה תקף גם בימינו, או שמא רק בזמן שבית המקדש היה קיים? לכאורה, אין כל עילה לחלק בין התקופות, אך כאשר נתוודע למחלוקת ראשונים נוספת בענייני טומאה, ניווכח כי הדבר אינו פשוט כלל ועיקר.

הנודע ביהודה (בדגול מרבבה על השו"ע שם) מביא שנחלקו הראשונים, אם בזמן הזה, שכולנו טמאי מתים, אסור לכהן להיטמא למתים. דעת הרמב"ם (הל' נזירות פ"ה הל' ט"ז) ורוב הראשונים היא, שגם כהן טמא מוזהר שלא להוסיף ולטמא את עצמו בשנית, ואם עשה כן, הרי הוא חייב מלקות. אולם, מדברי הראב"ד (שם, הל' ט"ו) שכתב: "המחייב אותם משום טומאה עליו להביא ראיה", אנו למדים, כי לדעתו, כהן טמא אינו צריך להימנע מנגיעה במת או בקבר, הן של נכרים והן של יהודים, שהרי כבר טמא הוא בלאו הכי. מעתה, כאשר נדון אם בזמנינו כהן רשאי להכנס לאהל מת נכרי, נגלה כי לפנינו "ספק ספיקא".

אנחה עמוקה נפלטה מקרבו של רבי מאיר אש, עת פרק את סגור ליבו, כפי שתיאר זאת המהר"י כץ בספרו (חיודשי המהר"י כ"ץ עמ' קי"א): "ויען ויאמר ולמה לא? עד כה תאר אותי רבינו בתשובותיו **תלמידי**, וזה כמה ימים חסר בתשובות רבינו אלי תואר זה. בוודאי חטאתי חס ושלום שלא זכיתי להימנות בין תלמידי, עקב כך באתי לשאול ולדרוש סיבת הדבר הזה". הפלא ופלא. המהר"ם אש, גאון בזכות עצמו, אב בית דין בעיר גדולה ומכובדת, אינו מוצא מרגוע לנפשו בשל כך, שרבו, החתם סופר, אינו מכנהו **"תלמידי"**.

כאשר ראה רבי שמעון סופר את צערו של רבי מאיר אש, הוא נכנס אל חדרו של אביו וסיפר לו כי תוגה ועצבות אופפים את תלמידו הגדול רבי מאיר אש, על כך שהחתם סופר הפסיק לכנותו במכתביו בתואר הנכסף **"תלמידי"**.

חיוך רחב עלה על פני החתם סופר והוא ביקש מבנו להרגיע את תלמידו באמרו: "מדוע אתכבד בכבוד חברי, הוא גדל אל נכון מעל לראשי. אילו היה לי זמן פנוי כמו להרב מאונגוואר הייתי גם אני בקי כזה בקדשים ובטהרות!" ומאחר שכיום תלמידי רבי מאיר אש בקי מעט יותר ממני בסדרים אלו, כיצד זה אוכל לכנותו תלמידי? **הרי** לנו מחזה מדהים.

מצד אחד ניצב רב חשוב, תלמיד חכם מובהק שניהל את עדתו ברמה, המבקש בדמעות להמנות על תלמידיו של החתם סופר. זהו הכבוד הגדול ביותר לו הוא יכול לצפות. ומצד שני, גדול הדור, מרן החתם סופר, אינו מוכן לכנות את רבי מאיר אש כתלמיד, משום שבסדר קדשים ובסדר טהרות רבי מאיר אש בקי מעט יותר ממנו. **זוהי** הסתכלותו של גדול בתורה אשר קבע, כי אדם שרכש לעצמו ידיעה והבנה בתורה, בתחומו, מי ידמה לו ומי ישווה לו.

גאוה אדירה צריכה למלא לב כל אחד מלומדי הדף היומי, שהשכיל להציב את כף רגלו בכל יום באהלה של תורה. אדם שזוכה לקבוע עיתים לתורה בהתמדה, רוכש לעצמו ידיעות נוספות מידי יום, עד שעולה בידו להשלים מסכת. אותה מסכת מעלה את חשיבותו ואת ערכו. יהודי שרכש בחיקו מסכת שלמה ואספה אל אוצרו, הרי הוא מתעלה לדרגה רוחנית גבוהה יותר ובוודאי שזכות זו נצברת לו לנצח.

המעוניין ליכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף קטו/א עשה זאת והנצל

שועלי הצפון, הדם והשלג

סוגייתנו מייצגת לאדם שציער את חברו (עיי' רש"י ד"ה עשה) שלא יתבצר בעמדתו אלא ימהר לשלוח את רעיו ואת ידידיו לפייסו ולבקש את מחילתו.

הגאון רבי אליהו דסלר זצ"ל מספר בספרו מכתב מאליהו (חלק א', עמוד 40) כי בעת נדודיו בארצות הצפון, הוא נקלע בנסיעתו למרחב שלג עצום ממדים אשר זאבים רעבים התרוצצו בו כדי לחפש

הספק הראשון הוא אם אהל מת נכרי מטמא, שהרי נחלקו בכך הראשונים. ואף אם נכריע כדעת המחמירים, עדיין יש להסתפק, אם לכהן טמא אסור לשוב ולהיטמא, שהרי גם בכך נחלקו הראשונים. אם כן, לפנינו "ספק ספיקא", וכלל נקוט בידינו ש"ספק ספיקא לקולא", ולפיקח, הכריע ה"נודע ביהודה" שהרוצה להקל אין מוחין בידו.

אלא, שבמשפט הבא, חוזר בו ה"נודע ביהודה" מדבריו וכתב: "אמר יחזקאל. מה שכתבתי בשני סעיפים הנ"ל נמשכתי... אבל עכשיו נתתי אל ליבי שאולי לא אמרה הראב"ד אלא לענין חיוב מלקות... ויש בזה דברים עמוקים לא יכילם הגליון ולכן הדרנא בי מלהתיר". כלומר, יתכן שגם הראב"ד מודה שאסור לכהן טמא ליגע במת, ודבריו אינם מתייחסים אלא לכך שכהן זה אינו לוקה. [מן הראוי להזגיש, כי אכן ברמב"ן (מכות כ"א/א) כתב בשם הראב"ד שכהן טמא אינו לוקה על תוספת טומאה אך יש איסור בדבר].

מדוע התחרט הנודע ביהודה על פסק הלכה שנתן? החתם סופר מגלה בספרו (יו"ד סי' של"ח) מדוע חזר בו הנודע ביהודה: "ונהירנא כד הוינא טלי יוצק מים ע"י מורי חסיד שבכהונה הגאון מה"ו נתן אדלער ז"ל שנת תקמ"ג בעברנו דרך פראג ראה פני הגאון נודע ביהודה זצ"ל והיה פלפולם בדברי הראב"ד והנודע ביהודה הראה למורי זצ"ל את אשר כתב על גליונו ומורי ורבי ז"ל פלפל עליו... ואז חזר בו הגאון נודע ביהודה והוסיף על הגליון הך אמר יחזקאל".

נגיעה בידו של מת נכרי - סגולה לחולי מסוכן: מעניין לציין כי בתוך דבריו (שם סי' של"ט) מספר ה"חתם סופר" על אדם שחלה במחלה מוזרה ומסוכנת שגרמה לו ליפול בבורות עמוקים, ואף לתוך האש הבעורת ולמקווי מים היה אותו אדם נופל. ביום מן הימים נודע לחולה האומלל על סגולה שכתובה בספרים לחולי זה, שאם יגע בידו של ערל מת ירפא ממחלתו, ואכן כך אירע [עיי"ש שדן אם מותר לכהן חולה לעשות כן, והתיר]. לסיום, מעניין להביא את המסופר (ברשימה בסוף ספר שבט יהודה) על פטירתו של רבינו הראב"ד בשנת ד' תתקנ"ט: "ובשנה ההיא נתבקש בישיבה של מעלה המאור הגדול ר' אברהם בן דוד, ערב שבת והכהנים חפרו את קברו". היו שפירשו דברים אלו, כאילו תלמידיו הכהנים של הראב"ד התעסקו בקבורתו ונטמאו לו. אך מן הסתם, כפי שמשמע מן הכתוב, לא עסקו הכהנים בקבורתו, כי אם בחפירת קברו בלבד (הגהות למבוא להוצאה שניה של ספר בעלי הנפש להראב"ד מהרב בוקוולד שליט"א).

דף קיד/ב מנין לערום שלא יתרום

קיום מצוות לולב בצינוק מטונף

אל המהר"ח פלאגי (לב חיים ח"ב סי' קע"ג, וכן בחיד"א - "טוב העין" סי' י"ח אות ל"ז, ובצפנת פענח הל' ק"ש פ"ג הל' ט"ז) נשלחה שאלה מעניינת מאת יהודי שנאסר על ידי השלטונות והושלך לצינוק מטונף שאין ראוי להזכיר בו שם שמים. האסיר, שירא שמים היה, ידע כי במקום הטינופת אין רשאים לברך ולהתפלל (ברכות כ"ד/ב) שולחן ערוך אור"ח סי' פ"ה), אך הוא ביקש לדעת אם הוא רשאי לקיים מצוות במקום זה, כגון, ליטול לולב וכדומה.

לכאורה, לשאלה זו מענה ברור ופשוט על פי דברי סוגייתנו. גמרתנו מביאה את דברי המשנה במסכת תרומות, שאדם ערום לא יפריש תרומות ומעשרות. בטעם הדבר מביאה סוגייתנו את הסברו של אליהו הנביא זכור לטוב, שהרי התורם צריך לברך על המצווה, ומן הפסוק (דברים כ"ג/טו) "ולא יראה בך ערות דבר" אנו למדים, ש"בשעה שאתה מדבר בו לא יראה בך ערות דבר" (רש"י ד"ה ערות דבר), היינו, אסור לאדם ערום לברך בפיו. משמע, איפוא, שהאיסור נעוץ בכרכה ואילו קיום המצווה עצמה אינו אסור במצב זה. אכן, המהר"ח פלאגי נטה להכריע, כי גם האסיר רשאי ליטול לולב במקום מאסרו המטונף ובלבד שלא יברך על נטילתו, אם כי ציין לבסוף כי הדבר עדיין צריך יישוב.

אולם מדברי הפוסקים (עיי' ביאור הלכה סי' תקפ"ח) עולה, כי אין להקיש בין המקרים, משום שחלוק דינו של אדם ערום, שרשאי להרהר בדברי תורה, מאדם הנמצא במקום מטונף שאף אינו רשאי להרהר בדברי תורה (שבת קנ"א ובש"ע שם סעי' ב). במאמר זה נתמקד בהבדל לגופן של מצוות, בין מצוות הפרשת תרומה למצוות נטילת לולב.

ההבדל בין מצוות לולב למצוות הפרשת תרומה: כידוע, קיימים שני סוגי מצוות "עשה". יש מצוות, כגון, תקיעת שופר, נטילת לולב וכדומה, שעשייתן אינה מיועדת עבור תוצאה כל שהיא, אלא עצם המעשה הוא המצווה ולכך מתכוון מקיים המצווה. לעומת זאת, יש מצוות שתכלית עשייתן הוא בשביל התוצאה. כגון, השוחט פרה, ומקיים בכך מצוות עשה [לדעת הרמב"ם], אך מטרת קיום המצווה היא להכשיר את בשר הבהמה לאכילה ואין כוונת השוחט למעשה השחיטה בלבד.

מעתה, כאשר נתבונן מהי הסיבה שהנמצא במקום מטונף לא יברך, נבין מדוע אין להקיש מערום הבא להפריש תרומה לאסיר שלפנינו המבקש לקיים מצוות לולב. שהנה, עיקר הסיבה שבגינה מנוע הנמצא במקום מטונף מקיים מצוות, היא משום שאין ראוי לעבוד את הקב"ה בדרך בזיון, וקיום מצווה הרי היא עבודת ה'. כעת, קל להבחין בהבדל המהותי בין מצוות הפרשת תרומה למצוות נטילת לולב. שהרי המפריש תרומה, עושה מצווה זו כדי להתיר את הפירות באכילה ולא כמעשה מצווה שכל ייעודו הוא לעבוד את הקב"ה על ידו, ולפיקח, ערום שמפריש תרומה ללא ברכה אינו עובר על איסור. לעומת זאת, כל מעשהו וכל ייעודו של הנוטל את הלולב, הוא לעבוד את הקב"ה בכך, לכן, למרות שמדברי המשנה מוכח שאין לאסור על אדם ערום להפריש תרומות ומעשרות בלא ברכה, עדיין אין להוכיח מכך שגם עשיית מצווה שכל כולה עבודת ה', מותרת במקום ביזיון [עיי' דרכי תשובה יו"ד סי' י"ט ס"ק כ"א] שכתב חילוק זה ע"ד הרמ"א שמדבריו עולה שניתן לשוחט במקום מטונף. ועיי' ביאור הלכה סי' תקפ"ח בדין תקיעת שופר במקומות האסורים בדברי תורה, ובש"ת הלכות קטנות ח"ב סי' נ"ז, ועדיין צ"ע בקיום מצוות אלו בערום].

את מזונם. לפתע מצאו הזאבים נבלת חיה קטנה על אם הדרך ובו ברגע קפצו עליה כל הזאבים בתאוותם כי רבה, אך לא אחד מהם יכול היה לנגוס בבשרה. הזאבים דחפו ונשכו זאב את זולתו תוך הסתערות רבתי עד אשר היו פצועים, שסועים וזבי דם. רוב הזאבים נטשו את הקרב והנותרים המשיכו להתכתש עזות על חתיכת הנבילה עד אשר נפלו רובם חסרי אונים על השלג הצח. בשוך המהומות, נצפה זאב גדול אוחז את הנבילה בשיניו ועוזב את להקתו המדממת. התבוננתי, מספר הגר"א דסלה, וראיתי כי הזאב המנצח הותיר אחריו שובל דם שנספג בשלג הבהק. ניצחון שכזה. כך נראה הדבר ללא פיוס וויתור, מסיים הרב דסלה. אין מנצחים, הכל מופסדים, כולם שותפים דם.

לעילוי נשמת

מרת **שושנה ברגר** ע"ה

ב"ר אברהם שיוביץ ז"ל נלב"ע י"ט בטבת תשע"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י משפחת לוסטיג, קוק וכרמל הי"ן

לעילוי נשמת

הגאון הרב **שלמה קרובקה** זצ"ל

ב"ר יעקב זצ"ל ראש ישיבת אור ישראל

וממסדיה, נלב"ע כ"א טבת תשכ"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י משפחת פלטובסקי שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **נפתלי צבי שיף** ז"ל

ב"ר יששכר דב ז"ל נלב"ע כ"א בטבת תשנ"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **מאיר הירש** ז"ל

ב"ר יהושע צבי ז"ל נלב"ע כ"ב בטבת תשס"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י משפחת הירש שיחיו - אפרת

לעילוי נשמת

הרבנית **מאשה מרקוביץ** ע"ה

בת ר' נחום יואל הלוי ז"ל נלב"ע י"ט בטבת תשל"ו

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידו

הר"ר **צבי מרקוביץ** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **מנשה וסרצוג** ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע כ"ב בטבת תשל"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

דף קיד/ב פלגינהו לחתנוותיה

הנאה ממעשה ניסים

בסוגייתנו מסופר, שכאשר אליהו הנביא התוודע למצבו הדחוק של רבה בר אבוא, הוא נטלו לגן עדן התחתון (רבינו פריץ), וציווה עליו למלא את גלימתו בעלים ריחניים שהיו שם. אולם, לפני שיצא מגן עדן הוא ניער אותם מגלימתו, אחר ששמע בת קול שמכריזה: "מאן קאכיל לעלמיה כרבה בר אבוא". כלומר, נטילת העלים מגן עדן תפחית מזכויותיו בעולם הבא. בכל זאת, מספרת הגמרא, שהגלימה ספגה את ניחוח גן העדן שהדיפו העלים במשך הזמן שהיא אצרה אותם בקרבה, ורבה בר אבוא השרה את הגלימה במים, סחט אותה, ומכר את הבושם שהופק ממנה בשנים עשר אלף זהובים, אותם חילק לחתניו אך הוא עצמו לא נהנה במאומה ממעשה הנס.

אסור ליהנות מן הנס: גם במקומות נוספים מספרת הגמרא שחכמינו זכרונום לברכה הדירו עצמם מהנאה ממעשי ניסים, שהרי אסור ליהנות מן הנס, והנהנה ממנו מנכין לו מזכויותיו בעולם הבא (תענית כ/ב ורש"י שם כד/א ד"ה אלא), משום שהשכר שניתן בעולם הבא אינו טבעי כי אם למעלה מדרך הטבע, והנהנה בעולם הזה הנאה שהיא למעלה מדרך הטבע, מפחית על ידי כך את שכרו בעולם הבא (נתיבות עולם לב/א).

בעל החידושי הרים "זצ"ל (ספר הזכות פ' בשלח), מוסיף, כי גם מן הגמרא במסכת ברכות (לה/א) אנו למדים שאסור ליהנות ממעשה ניסים. שכן, הגמרא מתרצת את הסתירה בין הפסוק (תהילים כד/א) "לה' הארץ ומלואה" לפסוק (שם קט/ו) "והארץ נתן לבני אדם", בכך, שלאחר שאדם בירך, הוא רשאי ליהנות מן העולם הזה. הרי לנו, אומר בעל חידושי הרי"ם, כי בני האדם קיבלו היתר ליהנות מן הארץ בלבד, אך מדברים שמקורם בשמים, בדרך נס, מעולם לא הותר לנו ליהנות.

מדוע אסור ליהנות מן הנס? על פי דברי בעל החובת הלבבות (שער הבטחון רפ"ד, כפי שביאר בספר חכמה ומוסר ח"א) מבארים, שתכלית הבריאה היא לגרום לכך שהאדם יצליח להתגבר על יצרו ולהבין שהכל מאתו יתברך, ולא יחשוב שטבע העולם לנהל את עצמו מאז ומקדם ללא בורא, יוצר ומכוון. לכן, אדם שמשתמש במעשה ניסים נוטל מעצמו את זכות הבחירה ומפריע לתפקידו עלי אדמות, שהרי הוא ראה באופן מוחשי שיש מנהיג לבריאה. ואכן, בעל השאגת אריה (בספרו גבורות ארי תענית כה/א) כותב, שרק לאדם שנעשה לו הנס אסור ליהנות ממנו, אך לאחרים מותר הדבר, שכן, לא הוטל "איסור חפצא" על החפץ שהגיע בדרך נס, כי אם "איסור גברא" על האדם שלמענו נעשה הנס. לפיכך, גם ניתן להבין כיצד מכר רבה בר אבוא את הבושם וחילק את דמיו בין חתניו, שהרי הוא לבדו ראה את היווצרות הנס, ולו בלבד אסור ליהנות ממנו. לסיום, מעניין לציין את דבריו של רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל, שכתב, כי דרגתם הרוחנית של בני ישראל שהלכו במדבר כה גבוהה היתה, עד שלא חששו לאכול את המן שהגיע אליהם על ידי נס שלא כדרך הטבע, משום שבעיניהם, נס וטבע חד הם, בכל פעולה הם ראו את מעשה ה'. בספר הזכות (שם) כותב בנושא זה, כי בתחילה אמנם מיאנו בני ישראל לאכול את המן שהוא ראשי תיבות מעשה ניסים, עד שהקב"ה ענה להם: (שמות טז/ד) "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים". לכאורה, המילה **לכם**, מיותרת בפסוק זה, וכוונתה לאמור, כי מן זה מיועד עבורכם ורשאים אתם לאוכלו.

**"התחברתי
והרגשתי
את מתיקות
התורה"**

בדרך, בבית, בעבודה,

24

שעות

ביממה

מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

**חוויה רוחנית
מרגשת**

**ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא**

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: 3029*

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

